

A close-up portrait of Prince Harry, showing his face from the nose up. He has short, light brown hair and a full, well-groomed beard and mustache of the same color. His eyes are a striking blue, and he has a neutral, steady gaze directed at the camera. The lighting is soft and even, highlighting the texture of his skin and the details of his facial hair. The background is a plain, light-colored wall.

PRINC HARRY

NÁHRADNÍK

PRINC HARRY

NÁHRADNÍK

Preložila Andrea Vargovčíková

Prince Harry
SPARE

Copyright © 2023 by Prince Harry, The Duke of Sussex
This translation published by arrangement with Random
House, an imprint and division of Penguin Random House LLC.
Translation © 2023 by Andrea Vargovčíková
Jacket design Christopher Brand
Front-jacket photograph Ramona Rosales
Back-jacket photograph Martin Keene/PA Images
Part Two opening photograph © MoD/Newspix International
Slovak edition © 2023 by IKAR, a.s.

V knihe sú použité citáty:

SHAKESPEARE, W.: Hamlet. Bratislava : Hevi, 1994. s. 12, 14, 69.

Z anglického originálu Spare (Random House, New York 2023)
preložila Andrea Vargovčíková.

Redigovali Vlasta Greschová a Želmíra Čížová.

Korigovala Hana Brunovská.

Obálku podľa originálu upravil Augustín Putera.

Technická redaktorka Helena Oleňová.

Vydalo vydavateľstvo IKAR, a.s., Bratislava, v roku 2023
ako svoju 2 092. publikáciu v elektronickej podobe.

Sadzba a zalomenie do strán ITEM, spol. s r. o., Bratislava.

ISBN 978-80-551-8986-4

Venujem Meg, Archiemu a Lili... a, pravdaže, mame

*Minulosť nikdy nie je mŕtva.
Ani sa nepominula.*

WILLIAM FAULKNER

Dohodli sme sa, že po pohrebe sa stretneme pri starej gotickej ruine v záhrade vo Frogmore. Prišiel som prvý.

Poobzeral som sa, no nikde nikoho.

Skontroloval som mobil. Žiadna esemeska ani hlasová správa.

Isto meškajú, pomyslel som si a oprel sa o kamenný múr.

Odložil som mobil a hovoril si: Len pokojne.

Vládlo typické aprílové počasie. Ani zima, ani jar, stromy ešte holé, no vzduch už vlhý. Sivá obloha, prvé listy tulipánov. Indigo-vomodré jazero sa v jemnom opare ligotalo.

Aké je to tu nádherné, napadlo mi. A zároveň smutné.

Toto mal byť môj domov. No stala sa z toho iba dočasná epizóda.

Keď sme v januári v roku 2020 odtiaľto s manželkou zutekali, aby sme si zachovali zdravý rozum a nemuseli sa báť o svoju bezpečnosť, netušil som, kedy a či sa sem vôbec vrátim. Dnes, po pätnástich mesiacoch, som sa tu ocitol znova, len pár hodín po tom, čo som si po zobudení našiel tridsaťdva neprijatých hovorov. Nasledoval krátky rozhovor so starkou, pri ktorom sa mi rozbúšilo srdce: *Harry... starý zomrel.*

Zdvihol sa chladný vietor. Prihrbil som sa a pošúchal si ruky, zaraz som oľutoval, že som si obliekol tenkú košelu. Kiežby som si radšej nechal oblek, ktorý som mal na pohrebe! Kiežby mi napadlo vziať si kabát! Otočil som sa chrbtom k vetru a zadíval sa na gotickú ruinu, ktorá v skutočnosti nie je o nič gotickejšia než Londýnske oko. Nejaký múdry architekt, akési úchvatné umenie. Podobných stavieb je v okolí mnoho.

Od kamenného múra som prešiel k drevenej lavičke. Sadol som si a díval sa na záhradný chodník. Znova som vytiahol mobil.

Kde tolko trčia?

Ďalší poryv vetra. Zvláštne, pripomenul mi starkého a jeho chladné správanie. Alebo suchý humor. Spomenul som si na poľovačku pred pár týždňov. Kamarát sa starkého pri nezáväznej konverzácii opýtal, čo hovorí na moju bradu. Nechal som si ju narásť a vyvolala rozhorčenie v rodine aj polemiku v médiách. *Nemala by kráľovná nariadiť princovi Harrymu, aby sa oholil?* Starký sa pozrel najprv naňho, potom na moju bradu a zlomyseľne sa uškrnul. *To predsa nie je brada!*

Všetci sa rozosmiali. Je to brada či nie, to je otázka. Vôbec by ma neprekvapilo, keby starký ocenil ešte hustejší porast. *Nechaj si narásť poriadnu bradu ako Viking!*

Rozmýšľal som o jeho pevných názoroch, o tom, čo mal rád, ako jazdu na koči, grilovačky, poľovačky, jedlo, pivo. O tom, ako dokázal uchopiť život. Rovnako ako mamička. Možno preto bol jej veľkým priaznivcom. Dávno predtým, než sa stala princeznou Dianou, keď bola iba Dianou Spencerovou, učiteľkou v materskej škole a tajnou priateľkou princa Charlesa, bol starký jej najzanietenejším obhajcom. Povráva sa, že sobáš mojich rodičov dohodol on. Ak je to tak, možno má v konečnom dôsledku na svedomí môj život.

Nebyť jeho, nebol by som tu.

Ani brat.

Zato mamička by tu možno ešte bola, keby sa nevydala za ocka...

Vybavil som si nedávny rozhovor so starkým krátko po oslave jeho deväťdesiatych siedmich narodenín. Rozmýšľal o konci. Sťažoval sa, že sa už nedokáže venovať svojim záľubám. No najviac mu chýbala práca. Bez nej sa všetko rúca. Nevyzeral smutný, skôr zmierený. *Harry, musíš vedieť, kedy je čas odísť.*

Zadíval som sa do diaľky, na panorámu krýpt a monumentov pozdĺž Frogmoru. Kráľovské pohrebisko. Miesto posledného odpočinku mnohých členov našej rodiny vrátane kráľovnej Viktórie. Aj neslávne známej Wallis Simpsonovej. Aj jej ešte neslávnejšie známeho manžela Eduarda, niekdajšieho kráľa a môjho prapraprástrýka. Eduard sa kvô-

li nej vzdal trónu a spolu odišli z Británie. Trápil ich však posledný návrat – túžili byť pochovaní tu. Kráľovná, moja starká, ich žiadosti vyhovela. No dala ich pochovať ďalej od ostatných, pod naklonený platan. Ako posledné pohrozenie prstom. Pomyselný exil. Ktovie, ako by Wallis a Eduard zhodnotili svoje trápenie teraz. Stálo za to? Ktovie, či sa nad tým vôbec zamýšľali. Vznášajú sa kdesi v nebi a kladú svoje rozhodnutia na misky váh alebo sú v ničote, kde nerozmýšľajú nad ničím? Naozaj jestvuje posmrtný život alebo už nič nie je? Musí sa vedomie, napríklad času, skončiť? Alebo sú možno, čisto teoreticky, tu, pri naoko gotickej zrúcanine, pri mne a načúvajú mojim myšlienkam? A ak áno... *je tu aj mamička?*

Myšlienka na ňu vo mne vždy vzbudí nádej a dodá mi energiu.

A zároveň ma rozosmúti.

Mamička mi chýba každý deň, no vtedy, pred vyčerpávajúcim rendezvous vo Frogmore, som sa pristihol, ako po nej túžim. Nevieť prečo. Ako vždy, keď ide o ňu, je ťažké vyjadriť to slovami.

Hoci mamička bola princezná a nosila meno rímskej bohyně, nevystihovalo ju to. Zvyčajne ju prirovnávali k obdivovaným ikonám a sväticiam – od Nelsona Mandelu cez Matku Terezu až po Janu z Arku –, no žiadne prirovnanie, hoci vznešené a láskyplné, sa nejavilo správne. Ako najznámejšia žena na svete, jedna z najzbožňovanejších, bola jednoducho neopísateľná. Taká je prostá pravda. A predsa... ako mohol človek, na ktorého opis slová nestačia, ostať v mojej mysli taký skutočný, tak hmatateľne prítomný, tak pozoruhodne živý? Ako to, že som ju videl zreteľne ako labuť, ktorá sa ku mne kĺzala po hladine indigovomodrého jazera? Ako to, že som počul jej smiech, zvonivý ako vtáčí spev doliehajúci z holých stromov? Veľa som si nepamätal, pretože v čase jej úmrtia som bol primalý, no za väčší zázrak považujem to, čo mi v pamäti utkvelo. Jej nádherný úsmev, zraniteľný pohľad, priam detská láska k filmom, hudbe, oblečeniu a sladkostiam – a k nám. Ako nás ľúbila! Priam posadnuto, ako sa raz zverila v istom rozhovore.

Nuž, mami... bolo to vzájomné.

Možno bola všadeprítomná z rovnakého dôvodu, pre ktorý bola neopísateľná – pretože bola ako svetlo, jasné a oslnivé. A ako možno opísať svetlo? S tým mal problém už Einstein. Nedávno astronómo-

via presunuli najväčšie teleskopy a namierili ich na maličkú štrbinu vo vesmíre. Podarilo sa im zazrieť nádherné teleso, hviezdu, ktorú pomenovali Earendel, čo je staroanglické slovo označujúce zorničku. Je vzdialená miliardy svetelných rokov a pravdepodobne už vyhasla, a predsa má bližšie k veľkému tresku, okamihu stvorenia, než naša Mliečna cesta. A predsa ju smrteľníci stále vidia, pretože je jednoducho úžasne jasná a oslňujúca.

Taká bola mamička.

Preto som ju stále videl a cítil, a zvlášť v to aprílové popoludnie vo Frogmore.

Aj preto, lebo som šíril jej odkaz. Prišiel som do týchto záhrad, pretože hľadám pokoj. Prajem si ho väčšmi než čokoľvek iné. Túžim po ňom kvôli svojej rodine a sebe – ale aj kvôli nej.

Ľudia už zabudli, ako veľmi jej záležalo na mieri. Mnohokrát obišla celý svet, kráčala cez mŕtinové polia, objímala pacientov trpiacich AIDS, utešovala vojnové siroty, usilovne pracovala, aby priniesla mier, a želala by si – určite by si to želala z celého srdca – aj mier medzi svojimi chlapcami, medzi nami dvoma a ockom. V celej rodine.

Windsorovci dlho bojovali. V našich radoch ustavične vznikali konflikty a vinuli sa stáročiami. Tento sa líšil. Naša roztržka bola verejná a hrozilo, že sa nikdy neurovná. I keď som priletel domov najmä a výhradne na starkého pohreb, zároveň som požiadal o súkromné stretnutie s Willym a ockom, aby sme prebrali našu situáciu.

Aby sme našli riešenie.

Opäť som pozrel na mobil a uprel pohľad na chodník. Možno si to rozmysleli. Možno neprídu.

Napadlo mi, že to vzdám, poprechádzam sa v záhrade sám alebo zamierim do domu, kde sa zišli všetci bratrancí a sesternice, popíjajú a spomínajú na starkého.

Konečne som ich zbadal. Bok po boku kráčali ku mne, na tvári pochmúrny, ba zúrivy výraz. Vyzerali zosúladení. Stiahlo mi žalúdok. Inokedy by sa hašterili pre nejakú maličkosť, no teraz sa blížili ako spojenci.

Hlavou mi prebysla myšlienka: Tak počkať, dohodli sme si prechádzku alebo duel?

Vstal som a váhavo k nim vykročil. Chabo som sa usmial. Neopätovali mi to. Srdce mi išlo vyskočiť z hrude. Zhlboka dýchaj, napomínal som sa v duchu.

Nepremáhal ma iba strach, no aj zlé tušenie a nesmierna zraniteľnosť, ktoré som zažil v iných kľúčových okamihoch svojho života.

Keď som kráčal za maminou rakvou.

Keď som šiel prvý raz do boja.

Keď som prednášal prejav v záchvate paniky.

Akoby som stál na začiatku výpravy a nevedel, či sa na ňu naozaj chcem vydať. Zároveň som si plne uvedomoval, že cesty späť niet. Kormidlo má v rukách osud.

Fajn, mami, pomyslel som si a pridal do kroku, je čas. Drž mi palce.

Zastali sme uprostred chodníka. *Willy, oci, ahojte.*

Harold.

Aký ľahostajný tón!

Otočili sme sa, vytvorili bojový šík a vyrazili vpred po štrkovom chodníku cez kamenný mostík porastený brečtanom.

Zladili sme krok, sklonili hlavu. A tie hroby nablízku... Ako to človeku nemalo pripomínať mamin pohreb? Napomínal som sa, nech na to nemyslím, nech radšej vnímam príjemné chrupčanie kamienkov pod nohami a naše slová, ktoré unášal vietor ako obláčiky dymu.

Keďže sme Briti, a Windsorovci, začali sme nenútene – počasím. Vymieňali sme si postrehy zo starkého pohrebu. Celý, až po najmenší detail, ho naplánoval sám, usmiali sme sa smutne.

Nezáväzná reči. Plytké. Dotýkali sme sa druhoradých tém a ja som čakal, kedy sa dostaneme k podstate. Prečo chodia okolo horúcej kaše? Ako sa môžu tváriť tak pokojne?

Poobzeral som sa. Prešli sme už hodný kus a ocitli sa uprostred kráľovského cintorína, až po členky medzi hrobmi, viac než princ Hamlet. Keď už sme pri tom... raz som sa pýtal sám seba, či tu budem pochovaný aj ja. Pred odchodom do vojny ma osobný tajomník požiadal, aby som si vybral miesto posledného odpočinku. *Keby prišlo k najhoršiemu, vaša kráľovská výsosť... vojna je nevysspytateľná...*

Možností bolo niekoľko. Kaplnka svätého Juraja? Kráľovská krypta na Windsorskom hrade, kam v tejto chvíli ukladajú starkého?

Ani jedno. Vybral som si tieto záhrady, lebo sú prekrásne a vládne v nich pokoj.

Stojac takmer na tvári Wallis Simpsonovej sa ocko pustil do stručnej prednášky o tejto osobnosti, o kráľovskom bratrancovi, ktorý leží opodiaľ, o všetkých významných vojvodoch a vojvodkyňach, lordoch a lady, ktorí dnes odpočívajú pod trávnikom. Ako večný študent dejín mal informácií na rozdávanie. Napadlo mi, že by sme tu mohli stráviť celé hodiny a na konci by nám dal test. Našťastie zmĺkol a pokračovali sme v prechádzke popri jazere, až sme dorazili k nádhernému záhonu narcisov.

Až tu sme sa konečne dostali k veci.

Usiloval som sa mu vysvetliť svoj pohľad. Nebol som v najlepšom rozporení. Bojoval som s nervozitou, mal som čo robiť, aby som nepodľahol emóciám a popritom zostal stručný a konkrétny. Okrem toho som si predsavzal, že nedopustím, aby toto stretnutie prerástlo do ďalšej hádky. Rýchlo som pochopil, že to nezávisí odo mňa. Ocko a Willy hrali svoje úlohy, boli pripravení bojovať. Zakaždým, keď som sa ozval, pokúsil sa im vysvetliť situáciu, prerušili ma. Buď jeden, alebo obaja naraz. Najmä Willy nebol ochotný počúvať. Po chvíli sa strhla slovná prestrelka, opakovali sme, čo sme hovorili mesiace, ba roky. Tak sme sa rozčúlili, až nás ocko gestom prerušil. *Stačilo!*

Postavil sa medzi nás a díval sa do našich červených tváří. *Prosim, chlapci – nerobte mi z posledných rokov života peklo.*

Hlas mal zastretý, krehký. A ak mám byť úprimný, zostarnutý.

Spomenul som si na starkého.

Čosi sa vo mne pohlo. Pozrel som na Willyho, naozaj som sa naňho pozrel, možno prvý raz po rokoch. Všimol som si všetko: jeho povedomý zachmúrený výraz ako pri každom našom rozhovore, znepokojujúcu plešinu, ktorá sa mu rozširovala rýchlejšie než mne, chýrnu, no vekom čoraz menšiu podobnosť s mamičkou. V niektorých smeroch bol mojím zrkadlom, v iných zasa opakom. Môj milovaný brat, môj úhlavný nepriateľ, ako to, že sme dospeli až sem?

Vyčerpalo ma to. Túžil som ísť domov. Akým zložitým pojmom sa stalo slovo *domov*! Ktovie, možno vždy bolo zložené. Ukázal som na záhrady, na mesto črtajúce sa za nimi, na národ, a povedal: *Willy, toto mal byť náš domov. Mali sme tu žiť do konca života.*

Odišiel si, Harold.

Hej, ale vieš prečo.

Neviem.

Nevieš?

Pravdupovediac, nie.

Zarazilo ma to. Neveril som vlastným ušiam. Jedna vec bola nezhodnúť sa na vinníkovi alebo na vývoji udalostí, no druhá úplná nešímovosť voči dôvodom, prečo som ušiel z rodnej krajiny – krajiny, za ktorú som bojoval a bol ochotný zomrieť –, zo svojej domoviny. Aká otrasná fráza! Vážne tvrdí, že nevie, prečo sme sa s manželkou odhodlali na taký radikálny krok, vzali nohy na plecia aj s dieťaťom a zanechali všetko – dom, priateľov, nábytok?

Pozrel som sa na stromy: *Takže ty nevieš!*

Harold... naozaj nie.

Otočil som sa k ockovi. Uprene sa na mňa díval. Jeho výraz vravel: *Ani ja neviem.*

Páni! Naozaj to nevedia?

Ohromné! No možno to tak naozaj bolo.

Ak nevedeli, prečo som odišiel, možno nevedeli ani, kto som. Vôbec ma nepoznali.

Ani vtedy, ani dnes.

A aby som bol spravodlivý, možno som sa nepoznal ani ja sám.

Premkol ma chlad a nesmierna osamelosť.

No zároveň ma to prebralo. *Musím im to povedať.*

Ale ako? Nemôžem. Trvalo by to večnosť.

Navyše, očividne ma nepočúvajú.

Aspoň nie teraz. Nie dnes.

A tak:

Oci, Willy.

Aj vy ostatní...

Nech sa páči.

1. ČASŤ

V noci, ktorá ma halí

1.

Vždy sa klebetilo.

Ludia si šepkajú o ľuďoch, ktorí sa na Balmorale nemali najlepšie. Napríklad o dávnej kráľovnej. Šialená od žiaľu sa na tomto zámku zamkla a zaprisahala sa, že z neho už nevytiahne päty. A niekdajší premiér nazval toto miesto „mimo reality“ a „absolútne čudným“.

Myslím, že som tie povedačky počul až neskôr. Alebo som na ne len zabudol. Pre mňa predstavoval Balmoral čistý raj. Niečo medzi Disney Worldom a posvätným druidským hájom. Priveľmi som sa oddával rybárčeniu, strielaniu, pobehovaniu hore-dolu „kopcom“, aby som si všimol, že na starom zámku niečo nesedí.

Skrátka, bol som tam šťastný.

Vlastne je možné, že som na Balmorale nikdy nebol šťastnejší než v jeden príjemný letný deň 30. augusta 1997.

Na zámku sme boli už týždeň a plánovali sme tam ostať ešte jeden. Rovnako ako minulý aj predminulý rok. Balmoral predstavoval samostatné kratučké obdobie, dvojtýždňovú prestávku v Škótskej vysočine, prechod z vrcholiaceho leta do skorej jesene.

Prirodzene, na Balmorale bola aj starká. Trávila tu zväčša každé leto. Rovnako ako starký. A Willy. Aj ocko. Celá rodina okrem mamičky, pretože ona do nej viac nepatrila. Buď vzala nohy na plecia, alebo ju vyhodili, dôvod závisel od toho, koho ste sa naň spýtali. Ja som sa naň nikdy nepýtal. Bola na dovolenke. V Grécku, povedal ktosi. Nie, na Sardínii, odporoval iný. Nie, nie, ozval sa ďalší, tvoja mama je v Paríži! Možno to povedala ona. Žeby v ten deň, keď vo-

lala? Bohužiaľ, pamäť klame, milión iných spomienok sa nachádza na druhej strane vysokého duševného múra. Aký hrozný aj vábivý pocit! Vedieť, že sú tam, ibaže na druhej strane, na dosah – no múr je priveľmi vysoký a hrubý. Neprekonateľný.

Ako vežičky Balmoralu.

Nech bola mamička kdekoľvek, vedel som, že je so svojím novým priateľom. Toto slovo všetci používali. Nie s partnerom ani s milencom. S priateľom. Podľa mňa celkom milý človek. S Willym sme ho raz stretli. Boli sme s mamičkou v St. Tropez, keď sa s ním zoznámila. Bolo nám fajn, iba my traja, bývali sme v jednej starej vile. Veľa sme sa nasmiali, zabávali, ako vždy, keď sme boli s mamičkou a Willym spolu, hoci na tej dovolenke ešte viac. Na výlete v St. Tropez sme si pripadali ako v nebi. Počasie nádherné, jedlo chutné, mamička vysmiata.

A najlepšie boli vodné skútre.

Komu patrili? Netuším. No živo si vybavujem, ako na nich s Willym jazdíme, vzdalujeme sa až do najhlbšej časti kanála, krúžime tam a čakáme na veľké trajekty. Ich vlny sme využívali ako rampy, ktoré nás vyniesli do vzduchu. Zázrak, že sme to prežili.

Či sa mamin priateľ objavil prvý raz vtedy, keď sme sa vrátili zo skútrov? Nie, pravdepodobne skôr. *Ahoj, ty musíš byť Harry.* Havranie vlasy, opálená pokožka, snehobiele zuby. *Ako sa máš? Volám sa bla-bla.* Obletoval nás, obletoval mamičku. Najmä ju. Namiesto očí mal červené srdiečka.

Nepochybne bol trúfalý. No aj milý. Dal mamičke darček. Brilliantový náhrdelník. Zdalo sa, že sa jej páči. Často ho nosila. Viac som ho neregistroval.

Hlavne že je mamička šťastná, povedal som Willymu. Súhlasil so mnou.

2.

Zo slnečného St. Tropez sme sa presunuli na zamračený Balmoral. Šok pre telo. Matne si to vybavujem, no veľa si z nášho prvého týždňa na zámku nepamätám. Určite som ho však strávil

väčšinou vonku. Žili sme prevažne vonku, najmä starká, ktorá sa namrzela, ak sa každý deň aspoň na hodinu nešla nadýchať čerstvého vzduchu. Nevieam si však vybaviť, čo sme vonku robili, čo sme hovorili, čo sme mali oblečené, čo sme jedli. Vraj sme absolvovali poslednú plavbu kráľovskej jachty, vyrážali sme z ostrova Wight. Očividne sa nám to páčilo.

V pamäti mi však až do najmenšieho detailu utkvelo prostredie. Husté lesy. Kopce plné jeleňov. Rieka Dee, ktorá sa kľukatí cez vysočinu. Hora Lochnagar týčiaca sa do výšky, ustavične pokrytá snehom. Krajina, prostredie, architektúra, to všetko sa mi jasne vynára v spomienkach. Dátumy? Prepáčte, tie si budem musieť vyhľadať. Dialógy? Vynasnažím sa, no nezopakujem ich od slova do slova, zvlášť nie tie z deväťdesiatych rokov. Spýtajte sa ma však na miesta, kam som chodieval – na zámok, kokpit lietadla, triedu, kajutu, spálňu, palác, záhradu, krčmu –, a ja vám ich opíšem verne až po vzor na koberci.

Prečo si moja pamäť takto usporadúva zážitky? Môžu za to gény? Trauma? Frankensteinovská kombinácia oboch? Je to vojak vo mne, ktorý považuje každé miesto za potenciálne bojisko? Je to moja vrodená povaha pecivála, ktorý rebeluje proti nanútenému nomádstvu? Je za tým základná obava, že svet je v podstate bludisko a človek by v ňom nikdy nemal uviaznuť bez mapy?

Nech je dôvod akýkoľvek, pamäť neovplyvním, zbiera a usporadúva spomienky, ako sa jej to hodí, a je v nich toľko pravdy, koľko v takzvaných objektívnych faktoch. Záležitosti ako chronológia a princíp príčiny a následku sú často iba bájky, ktoré si hovoríme o minulosti. *Minulosť nie je mŕtva. Ani sa nepominula.* Keď som nedávno na stránke BrainyQuote.com narazil na tento citát, načisto ma ohromil. Pomyslel som si: Dočerta, kto je Faulkner? A ako súvisí s nami Windsorovcami?

Vráťme sa však k Balmoralu. Keď zavriem oči, vidím hlavný vstup, okná zložené z viacerých tabúľ, široké stĺporadie a tri sivočierne žulové schody, ktoré vedú k obrovským vchodovým dubovým dverám vo farbe whisky, často otvorených a podopretých ťažkým kotúčom na curling, pri ktorých stojí sluha v červej livreji. Vnútri je priestranná vstupná hala s bielou kamennou

podlahou, so sivými dlaždicami v tvare hviezd, s veľkým kozubom s nádhernou rímsou zo zdobne vyrezávaného tmavého dreva. Na jednej strane je akýsi sklad, pri vysokých oknách po ľavej strane visia háčiky na udice, vychádzkové palice, vysoké rybárske gumáky a ťažké nepremokavé plášte – záľaha nepremokavých plášťov, pretože leto v Škótsku býva vlhké a chladné, a v tomto kúte studené ako na Sibíri. Svetlohnedé drevené dvere vedú na chodbu s karmínovým kobercom a so stenami vyzdobenými krémovými tapetami so zlatým vzorom, vystúpeným ako Braillovo písmo. Na chodbe sa nachádza mnoho izieb, každá s konkrétnym účelom, napríklad na sedenie alebo na čítanie, pozeranie televízie alebo pitie čaju, jedna izba vyčlenená pre pážatá, z ktorých mi mnohé prirástli k srdcu. A napokon hlavná sieň, vystavaná v devätnástom storočí, takmer na rovnakom mieste ako iný zámok zo štrnásteho storočia, počas života iného princa Harryho, ktorý šiel do exilu, potom sa vrátil a zničil všetko a všetkých. Môj vzdialený príbuzný. Moja spriaznená duša, mohol by niekto povedať. A ak už nič iné, tak aspoň môj menovec. Narodil som sa 15. septembra 1984 a pri krste mi dali meno Henry Charles Albert David z Walesu.

Od prvého dňa mi však nepovedali inak ako Harry.

V srdci hlavnej siene sa vinie veľkolepé schodisko. Široký oblúk, pompézny vzhľad, používané iba zriedka. Vždy keď starká so psíkmi za päťami zamierila do svojej spálne na druhom poschodí, šla radšej výtahom.

Ten uprednostnili aj jej korgiovia.

Cez karmínové lietacie dvere a po podlahe potiahnutej zeleným tartanom ste sa dostali popri výtahu na menšie schodisko s masívnym železným zábradlím. Viedlo na druhé poschodie, kde stojí socha kráľovnej Viktórie. Zakaždým som sa uklonil, keď som popri nej prechádzal. *Vaše veličenstvo!* Robieval to aj Willy. Tak nám prikázali, no ja by som to robil aj tak. „Starú mamu Európy“ som považoval za nesmierne zaujímavú osobnosť, a nie iba preto, lebo starká bola jej veľká obdivovateľka, ani preto, lebo ocko mi chcel dať meno po jej manželovi. (Mamička sa vtedy ohradila.) Viktória poznala veľkú lásku aj povznášajúce šťastie – no jej život bol v zásade

tragický. Jej otec, princ Eduard, vojvoda z Kentu a Strathearnu, bol vrah sadista, ktorého sexuálne vzrušoval pohľad na bičovanie vojakov, a drahý manžel Albert jej zomrel pred očami. Počas jej predlhej vlády na ňu osemkrát vystrelilo sedem rôznych ľudí.

Ani jedna guľka ju netrafila. Viktóriu nemohlo nič zosadiť.

Za sochou Viktórie sú už priestory Balmoralu zložité. Identické dvere, prepojené izby. Človek sa tam stratí, ani nevie ako. Otvorí nesprávne dvere a pristihne ocka, ako mu komorník pomáha s obliekaním. Čo je horšie, môže tam vtrhnúť v čase, keď robí stojky. Tieto cviky mu predpísal fyzioterapeut ako jediný účinný liek proti neutíchajúcim bolestiam krku a chrbta, následkom zväčša starých zranení pri póle. Robil ich denne, iba v boxerkách, opieral sa o dvere alebo visel z hrazdy ako skúsený akrobat. Keď ste sa čo i len dotkli kľučky, spoza dverí sa ozvalo: *Nie! Nie! Neotváraj! Prosím, bože, len neotváraj!*

Na zámku je päťdesiat spální. Jednu z nich pridelili mne a Willymu. Dospeli ju volali detská izba. Willymu sa ušla väčšia časť so širokou posteľou, s veľkým umývadlom, so skriňou so zrkadlovými dverami, s nádherným oknom s výhľadom na nádvorie, fontánu a bronzovú sochu srnca. Moja časť izby bola oveľa menšia a menej honosná. Na dôvod som sa nepýtal. Nezáležalo mi na tom. No ani som sa nemusel pýtať. Willy, starší odo mňa o dva roky, bol dedič, ja len náhradník.

Nešlo iba o to, že takto nás označovali médiá – hoci je to pravda. Tieto výrazy často používal ocko, mamička aj starký. Ba aj starká. Dedič a náhradník – nebolo to odsudzujúce označenie, no ani nenechávalo priestor na pochybnosti. Bol som tiež, podpora, plán B. Priviedli ma na svet pre prípad, že by sa Willymu niečo stalo. Povolali ma do zálohy, aby som poskytol rozptýlenie, odviezol pozornosť, a ak to bude nutné, ponúkol náhradný orgán. Možno obličku. Transfúziu krvi. Kostnú dreň. Veľmi jasne mi to dali najavo už na začiatku mojej životnej cesty a pravidelne to vedomie posilňovali. Ako dvadsaťročný som sa dopyčul, čo ocko údajne povedal mamičke v deň, keď som sa narodil: *Skvelé! Dala si mi dediča aj náhradníka – svoju prácu som urobil.* Podľa všetkého to bol vtip. Chvíľu po tejto veselej poznámke ocko údajne odišiel na stretnutie so svojou priateľkou. V každom žarte je asi kúsok pravdy.

Neurazil som sa. Nič som si o tom nemyslel. Následníctvo je ako počasie, postavenie planét alebo striedanie ročných období. Kto by mal čas znepokojovať sa pre také nemenné veci? Kto by sa trápil, že ho trápi osud vyrytý do kameňa? Byť Windsorom znamenalo zistiť, ktoré pravdy sú nemenné, a potom ich vypudiť z mysle. Znamenalo to zmieriť sa so svojou identitou, inštinktívne vedieť, kým ste, čo bol odjakživa vedľajší efekt toho, kým nie ste.

Nebol som starká.

Nebol som ocko.

Nebol som Willy.

Bol som tretí v poradí.

Všetci chlapani a dievčatá si prinajmenšom raz predstavia samých seba ako princova alebo princezná. Takže náhradník-nenáhradník, nemôže to byť také zlé. A ak stojíte za ľuďmi, ktorých milujete, nie je to vari česť?

Láska?

Ako poklona Viktórii, popri ktorej prechádzate?

3.

Vedľa mojej izby sa nachádzala okrúhla obývačka. Okrúhly stôl, zrkadlo na stene, písací stôl, kozub so sedením s vankúšmi. Veľké drevené dvere na opačnej strane viedli do kúpeľne. Dve mramorové vane vyzerali ako prototypy prvých vaní, ktoré sa kedy vyrobili. Všetko na Balmorale bolo buď naozaj staré, alebo to tak vyzeralo. Zámok bol ihrisko, lovecká chata, no aj javisko.

Kúpeľni dominovala vaňa na nožičkách. Ešte aj voda, ktorá tiekla z kohútika, vyzerala staro. Nemyslím to v zlom. Pôsobila staro ako jazero, pri ktorom Merlin pomohol Artušovi nájsť čarovný meč. Voda hnedastá ako čaj znepokojovala aj víkendových hostí. *Prepáčte, no zdá sa, že na toailete netečie dobrá voda.* Ocko sa vždy usmial a ubezpečil ich, že voda je úplne v poriadku. Naopak, je filtrovaná cez škótsku rašelinu. *Voda pochádza priamo z kopca a vďaka nej zažijete jedno z najvyberanejších potešení v živote – kúpeľ vo vysocine.*

Podľa toho, čo uprednostňujete, mohol byť váš kúpeľ vo vysočine arkticky studený alebo vriaci, kohútiky v celom zámku boli naozaj správne vyladené. Obarenie pre mňa potešením rozhodne nebolo, tým bol skôr pohľad z úzkych okien, pri ktorých azda kedysi stáli na stráži lukostrelci. Zadíval som sa nahor na hviezdnatú oblohu alebo nadol do záhrad obohnaných múrom, predstavil som si, ako sa vznášam nad rozľahlým trávnikom, vďaka bataliónu záhradníkov hladkým a zeleným ako plátno na biliardovom stole. Bol taký dokonalý, každé steblo tak precízne pokosené, že sme sa s Willym cítili previnilo, keď sme naň šliapli, nehovoriac o tom, keď sme po ňom prefrčali na bicykli. A predsa sme to robili. Raz sme tam naháňali sesternicu. My sme sedeli na štvorkolke, ona na motokáre. Bola to zábava, až kým čelne nenarazila do zeleného stĺpa. Smola – bol to jediný stĺp v okruhu jeden a pol kilometra. Z plných pľúc sme sa rehotali, hoci stĺp, ktorý bol ešte nedávno stromom v neďalekom lese, sa rozpolil a spadol na ňu. Mala šťastie, že sa jej nič vážne nestalo.

Tridsiateho augusta 1997 som na trávnik dlho nehládel. S Willym sme sa večer náhlivo okúpali, prezliekli do pyžama a usadili sa pred televízorom. Sluhovia priniesli podnosy s taniermi, zakrytými striebornými kupolami. Položili ich na drevené stojany, prehodili s nami niečo vtípné a zaželali nám dobrú chuť.

Služobníctvo, kostný porcelán – pôsobí to snobsky a asi to aj bolo, no pod nóbl striebornými kupolkami sa nachádzali obyčajné pochúťky pre deti. Rybie prsty, pastiersky koláč, pečené kura, hrášok.

Pridala sa k nám pestúnka Mabel, ktorá bola kedysi aj ockovou pestúnkou. Keď sme sa dosýta najedli, začuli sme ockove kroky v papučiach. Vyšiel z kúpeľa. Niesol „bezdrôtové“ zariadenie, ako nazýval svoj prenosný CD prehrávač, na ktorom počas kúpania počúval svoje „rozprávky“. Ocko bol presný ako hodinky. Keď sme ho začuli na chodbe, vedeli sme, že bude osem hodín.

O pol hodiny k nám doľahli hlasy dospelých, ktorí sa večer presúvali na prízemie, za nimi jačanie gájd. Nasledujúce dve hodiny uviaznu dospelí v „žalári“, budú musieť sedieť vystretí ako pravítko za dlhým stolom s porcelánovými taniermi a krištáľovými pohármi, ktoré personál uložil s matematickou presnosťou (s použitím kraj-